

Узагальнення практики розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення за 2018 рік

На виконання плану роботи Добровеличківського районного суду Кіровоградської області на I півріччя 2019 рік вивчено та узагальнено практику розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення за 2018 рік у Добровеличківському районному суді Кіровоградської області за 2018 рік .

Метою проведення зазначеного аналізу є дослідження, підсумок, узагальнення стану практики застосування судами норм законодавства при розгляді справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, виявлення складних і спірних питань у судовій практиці та законодавстві, надання пропозицій щодо забезпечення правильного та однакового застосування судами норм права.

Відповідно до ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Статтею 3 Конституції України передбачено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Розділ 4 ЦПК України, а також постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 року (із змінами, внесеними постановою від 25.05.1998 р. № 15) "Про судову практику у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення" розкриває зміст судової діяльності з розгляду справ даної категорії.

Суворе дотримання судами процесуальних норм при розгляді справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, є гарантією забезпечення конституційних прав громадян. Законність та обґрунтованість судових рішень у справах цієї категорії забезпечить охорону прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав, або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Згідно ч. 1 ст. 293 ЦПК України, окреме провадження- це вид позовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Відповідно до ч. 2 ст. 293 ЦПК України, суд розглядає в порядку окремого провадження справи про:

- 1) обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;
- 2) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;
- 3) визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою;
- 4) усиновлення;
- 5) встановлення фактів, що мають юридичне значення;
- 6) відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі;
- 7) передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність;
- 8) визнання спадщини відумерлою;
- 9) надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- 10) примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу;
- 11) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

Згідно статті 315 ЦПК України, суд розглядає справи про встановлення факту:

- 1) родинних відносин між фізичними особами;
- 2) перебування фізичної особи на утриманні;
- 3) каліцтва, якщо це потрібно для призначення пенсії або одержання допомоги по загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню;

- 4) реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення;
- 5) проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу;
- 6) належності правовстановлюючих документів особі, прізвище, ім'я, по батькові, місце і час народження якої, що зазначені в документі, не збігаються з прізвищем, ім'ям, по батькові, місцем і часом народження цієї особи, зазначеним у свідоцтві про народження або в паспорті;
- 7) народження особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту народження;
- 8) смерті особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту смерті;
- 9) смерті особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати її загиблою від певного нещасного випадку внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

У судовому порядку можуть бути встановлені також інші факти, від яких залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав фізичних осіб, якщо законом не визначено іншого порядку їх встановлення.

Справи про встановлення факту належності особі паспорта, військового квитка, квитка про членство в об'єднанні громадян, а також свідоцтв, що їх видають органи державної реєстрації актів цивільного стану, судовому розгляду в окремому провадженні не підлягають.

Суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо з заяви про встановлення факту, що має юридичне значення, вбачається спір про право, а якщо спір про право буде виявлений під час розгляду справи, - залишає заяву без розгляду.

Предметом судового розгляду справи про встановлення юридичних фактів можуть бути лише за наявності перелічених нижче умов: такі факти породжують юридичні наслідки, тобто від них залежать виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав громадян; чинним законодавством не передбачено іншого порядку їх встановлення; заявник не має іншої можливості одержати або відновити загублений чи знищений документ, який посвідчує факт, що має юридичне значення; встановлення факту не пов'язується з наступним вирішенням спору про право.

Справи даної категорії розглядаються судом з додержанням загальних правил, встановлених ЦПК України за винятком положень щодо змагальності та меж судового розгляду, а також з дотриманням особливостей розгляду цих справ встановлених розділом 4 главою 1 та 6 ЦПК України.

Згідно ч. 1 ст. 316 ЦПК України заява фізичної особи про встановлення факту, що має юридичне значення, подається до суду за місцем її проживання.

Відповідно до ст. 29 ЦК України місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо) у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово.

За 2018 рік порушень правил підсудності у справах що мають юридичне значення не виявлено.

Суддя, вирішуючи питання про прийняття заяв про встановлення фактів, що мають юридичне значення, враховує, що ці заяви повинні відповідати як загальним правилам щодо змісту і форми позовної заяви встановленим ст. 175 ЦПК України, так і вимогам щодо її змісту, передбаченим ст. 318 ЦПК України, із зазначенням конкретного факту, який просить встановити заявник і з якою метою, а також докази, що підтверджують неможливість одержання або відновлення документів, які посвідчують цей факт. До заяви додаються докази, що підтверджують викладені в заяві обставини, і довідка про неможливість відновлення втрачених документів (ст. 318 ЦПК України).

Для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у кожній справі після її порушення суддя повинен з'ясувати, які фізичні особи і організації можуть бути заінтересовані у вирішенні цієї справи і підлягають виклику в судове засідання. Залежно від мети встановлення фактів заінтересованими особами в цих справах можуть бути, наприклад, управління Пенсійного фонду України; у справах про встановлення факту перебування на утриманні особи, яка померла, для призначення пенсії у

зв'язку з втратою годувальника заявникові; інші спадкоємці - у справах про встановлення факту прийняття спадщини; органи внутрішніх справ - у справах про встановлення факту родинних відносин для вирішення питання про належність до громадянства України; органи страхування - у справах про встановлення факту належності страхового свідоцтва (п. 5 Постанови ВСУ від 25.05.1998 р. № 5).

Заявники й залучені до участі у справі заінтересовані особи мають право подавати докази на підтвердження обґрунтованості чи необґрунтованості заяви про встановлення факту, що розглядається судом, брати участь у дослідженні обставин справи, оскаржувати рішення і ухвали, вчиняти інші процесуальні дії, передбачені статтями 43,49 ЦПК.

Зміст рішення, постановленого у справі про встановлення факту, що має юридичне значення, має відповідати вимогам ст. 265 ЦПК. У рішенні зазначаються відомості про факт, встановлений судом, мету його встановлення, а також докази, на підставі яких суд установив цей факт. Рішення суду про встановлення факту, який підлягає реєстрації в органах державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріальному посвідченню, не замінює документів, що видаються цими органами, а є лише підставою для їх одержання (ч. 2 ст. 2319 ЦПК).

Добровеличківським районним судом Кіровоградської області за 2018 рік було розглянуто справи про встановлення факту:

родинних відносин між фізичними особами	перебування фізичної особи на утриманні	капітла, якщо це потрібно для призначення пенсії або одержання допомоги по загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню;	реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення;	проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу;	належності правовстановлюючих документів особі	народження особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом ДРАЦС факту народження	смерті особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом ДРАЦС факту смерті;	смерті особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати її загиблою від певного нещасного випадку внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.	інші факти, від яких залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав фізичних осіб, якщо законом не визначено іншого порядку їх встановлення.
4	-	-	-	3	6	-	1	-	1

Під час вивчення практики встановлено, що найбільшу кількість розглянуто справи про встановлення факту належності правовстановлюючих документів особі, прізвище, ім'я, по батькові, місце і час народження якої, що зазначені в документі, не збігаються з прізвищем, ім'ям, по батькові, місцем і часом народження цієї особи, зазначеним у свідоцтві про народження або в паспорті.

Ці справи у судах виникають внаслідок помилок у документах. Але помилки можуть виправляти, насамперед, організації та органи, які видали даний документ. Тому суд має переконатися, що документ належить саме заявнику і що організація не має можливості внести необхідні виправлення. При цьому суд не має права встановлювати ідентичність імен, по батькові і прізвищ осіб, по-різному іменованих у різних документах. При розгляді справи про встановлення факту належності правовстановлюючих документів особі, прізвище, ім'я, по батькові, місце і час народження якої, зазначені у документі, не збігаються з відповідними даними цієї особи, вказаними у свідоцтві про народження чи паспорті (у тому числі факту належності правовстановлюючого документа, в якому допущені помилки у прізвищі, імені, по батькові або замість імені та по батькові зазначені ініціали), суд пропонує заявникові подати докази про належність йому даного документа. Якщо виправлення у документах належним чином не застережені, або ж їх реквізити нечітко виражені внаслідок тривалого використання, неналежного зберігання то справа не підлягає розгляду у судовому засіданні.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що судді Добровеличківського районного суду Кіровоградської області, під час розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення :

- 1) вирішуючи питання щодо прийняття заяв про встановлення фактів, що мають, юридичне значення, враховували, що ці заяви повинні відповідати загальним правилам щодо змісту і форми позовної заяви. Якщо в заяві не зазначено, який конкретно факт просить встановити заявник, з яких причин неможливо одержати або відновити документ, що посвідчує цей факт, якими доказами цей факт підтверджується, або до заяви не приєднано довідки про неможливість одержання чи відновлення необхідних документів, суддя постановляє ухвалу про залишення заяви без руху і надає заявникові строк для усунення недоліків;
- 2) для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у кожній справі після відкриття провадження судді з'ясовували, які фізичні особи й організації можуть бути заінтересовані у вирішенні цієї справи і підлягають виклику до судового засідання; у необхідних випадках запропонували заявникові та заінтересованим особам подати додаткові докази на підтвердження заявлених вимог чи заперечень проти них;
- 3) при розгляді справ зазначеної категорії розглядали їх у порядку, передбаченому главою 6 розділу IV ЦПК України із врахуванням роз'яснень, які надані в Постанові Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року «Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення», за участю заявників та заінтересованих осіб.

Голова Добровеличківського районного суду
Кіровоградської області

Цоток В.В.

Помічник судді
Добровеличківського районного суду
Кіровоградської області

Кузьма Т.О.